

3. Наказ МВС України від 16.03.2020 № 257 «Про затвердження Інструкції з формування та ведення інформаційної підсистеми «СЛІД» інформаційно-комунікаційної системи «Інформаційний портал Національної поліції України». 2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0319-20#Text>.

4. Наказ МВС України від 28.06.2023 № 534 «Про затвердження Інструкції з формування та ведення бази даних «Розшук» інформаційно-комунікаційної системи «Інформаційний портал Національної поліції України». 2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1486-23#Text>.

5. Наказ МВС України від 08.02.2019 № 100 «Про затвердження Порядку ведення єдиного обліку в органах (підрозділах) поліції заяв і повідомлень про кримінальні правопорушення та інші події». 2019. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0223-19#Text>.

Рогатюк Ігор Володимирович,
професор кафедри кримінального
процесу та криміналістики
ННПІ Національної академії
Служби безпеки України, доктор
юридичних наук, професор

АНАЛІЗ СТАНУ КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ ЯК ОСНОВА ПРОТИДІЇ ЗЛОЧИННОСТІ

Для того, щоб мати уяву куди рухатися потрібно мати дорожню мапу... На шляху боротьби зі злочинністю таким дороговказом є кримінальний аналіз. Як свідчать численні дослідження цього поняття та сутності, вказаний аналіз є складною категорією [1]. Позаяк складається із двох визначальних термінів: «кримінальний» та «аналіз». Якщо із загально-науковою категорією «аналіз» все більш-менш зрозуміло, то термін «кримінальний» є вузькофаховим або ж спеціальним і відповідно визначає предмет дослідження.

Такий предмет впливає зі ст. 11 Кримінального Кодексу України якою визначене поняття кримінального правопорушення. Отже, Кримінальне правопорушення є передбачене цим Кодексом суспільно небезпечне винне діяння (дія або бездіяльність), вчинене суб'єктом кримінального

правопорушення. Такі правопорушення, наразі, нараховуються у 447 статтях Кримінального Кодексу України. Таким чином об'єкт кримінального аналізу це відповідний злочин чи кримінальний проступок передбачений КК [2].

Безумовно об'єкт кримінального аналізу має свої межі. У нашому випадку йдеться про територію України або ж відповідний регіон чи місцевість на теренах якої вчиняються кримінальні правопорушення. Задля здійснення аналітичної роботи у цьому напрямі фахівцю необхідні відповідні дані, тобто цифри вчинених і зареєстрованих кримінальних правопорушень. Офіційні дані щодо кількості та характеру кримінально-караних вчинків сьогодні містяться у базі Єдиного реєстру досудових розслідувань (ЄРДР). Володільцем інформації, що обробляється у Реєстрі, є Офіс Генерального прокурора. Як зазначено у Положенні про Реєстр [3] він утворений та ведеться відповідно до вимог Кримінального процесуального кодексу України [4] з метою забезпечення:

- реєстрації кримінальних правопорушень (проваджень) та осіб, які їх учинили, обліку прийнятих під час досудового розслідування рішень та результатів судового провадження;
- оперативного контролю за додержанням законів під час проведення досудового розслідування;
- формування звітності про стан кримінальної протиправності та результати роботи органів досудового розслідування;
- аналізу стану та структури кримінальних правопорушень, вчинених у державі;
- інформаційно-аналітичного забезпечення державних органів, у тому числі правоохоронних та судових відповідно до вимог законодавства;

Отже найбільшою базою офіційних даних про кримінальні правопорушення для аналітика є Єдиний реєстр досудових розслідувань.

Однак, для більш повного розуміння процесів, які відбуваються на тих чи інших напрямках, територіях чи об'єктах де скоюються кримінальні правопорушення, аналітику необхідно урахувувати і оперативні дані, щодо кримінальних правопорушень. Найбільшим інформаційним хабом до якого

надходить така інформація безумовно є служба «102» Нацполіції, її працівники у цілодобовому режим здійснюють екстрені комунікації за телефонним номером екстреної служби 102 та інших технічних засобів електронних комунікацій, обробку та використання отриманої інформації, реєстрацію заяв і повідомлень про правопорушення або події [5].

Водночас третьою складовою для об'єктивної картини, за можливості, аналітику, також треба використовувати розвідувальну інформацію з обмеженим доступом. Почасти вона впливає на попередження та усунення певних негативних наслідків.

Під час здійснення кримінального аналізу треба брати до уваги, вимогу Кримінального процесуального кодексу України, щодо підслідності кримінальних правопорушень. Оскільки, яким би фаховим не був аналітик певного відомства, досконально специфіку правопорушень знає лише той правоохоронний орган який їм протидіє та розслідує.

Досліджуючи вказану тематику варто зауважити, що вище йшлося про здійснення кримінального аналізу в межах нашої країни і у мирний час. А під час дії воєнного стану проведення такого аналізу є дещо проблематичним. Оскільки не можна спрогнозувати воєнні, терористичні чи злочини проти людства, які ворог здійснює проти українців. Хоча теоретично, за умови налагодження агентурних джерел у лавах ворога таке прогнозування цілком можливе.

Отже, аналіз злочинності передбачає не тільки вивчення злочинця і злочинності, а й розроблення заходів щодо їх запобігання злочинам. Як резюмують у своїх працях фахівці – головною метою кримінального аналізу є вдосконалення механізмів запобігання кримінальним правопорушенням, виявлення, документування й розслідування кримінальних правопорушень, а також налагодження механізмів моніторингу криміногенної ситуації, обміну інформацією на регіональному, державному й міжнародному рівнях стосовно тенденцій і ризиків у цій сфері [6].

Проведений нами огляд положень законодавства, підзаконних актів наукових праць та практики дозволяє зробити певні висновки.

Для того, щоб отримати конструктивний кримінальний аналіз, він повинен ґрунтуватися на дослідженні:

1. офіційної статистичної звітності щодо зареєстрованих фактів кримінальних правопорушень, осіб які їх вчиняють, способи вчинення, локалізація, сфери у яких вони скоюються тощо;

2. результати роботи досудового розслідування та судового розгляду;

3. оперативну інформацію, яка надходить до правоохоронних органів за різними каналами комунікації;

4. результати оперативно-розшукової, розвідувальної та контррозвідувальної діяльності;

5. заходи вжиті на протидію і зменшення фактів вчинення кримінальним правопорушенням.

Досліджуючи наведені елементи у своїй сукупності, підрозділи кримінального аналізу закладатимуть міцну основу для протидії злочинності. Так як прийдуть до висновків: де, на яких напрямках потрібно посилити роботу, чи переорієнтуватися, вжити альтернативних заходів для зменшення кількості кримінальних правопорушень і т.д..

За умови проведення якісного та конструктивного кримінального аналізу вбачатиметься за можливе прогнозування злочинних дій та зміни динаміки злочинності на певній території чи у певних сферах життєдіяльності. І відповідно напрацювання контрзаходів з метою зменшення рівня злочинності.

Єдиним питанням, що залишається не висвітленим є кінцеве узагальнення результатів кримінального аналізу. Позаяк кожен правоохоронний орган здійснює кримінальний аналіз відповідно до своєї підслідності зазначеній у ст. 216 КПК України. Звідси питання, чи потрібен єдиний документ у якому будуть узагальнені результати кримінального аналізу усіх правоохоронних органів по всій державі разом та хто це може робити? З урахуванням компетенції щодо координації діяльності правоохоронних органів у сфері протидії злочинності передбачених у ст. 25 Закону «Про прокуратуру» [7], підвідомчості ЄРДР таке узагальнення можливе здійснення Офісом Генерального прокурора [8].

Список використаних джерел

1. Барангулов В.А. Сутність кримінального аналізу // Південноукраїнський правничий часопис, 2023, випуск 4, С. 14–17. URL: <http://www.sulj.oduvs.od.ua/archive/2023/4/3.pdf>.

2. Кримінальний кодекс України: Закон України від 5 квіт. 2001 р. № 2341-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text>.

3. Про затвердження Положення про Єдиний реєстр досудових розслідувань, порядок його формування та ведення: наказ Офісу Генерального прокурора від 30 червня 2020 р. № 298 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0298905-20#Text>.

4. Кримінальний процесуальний кодекс України : Закон України від 13 квіт. 2012 р. № 4651-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text>.

5. Про затвердження Інструкції з організації реагування на заяви і повідомлення про кримінальні, адміністративні правопорушення або події та оперативного інформування в органах (підрозділах) Національної поліції України: наказ Міністерства внутрішніх справ від 27 квітня 2020 р. № 357. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0443-20#n14>.

6. Гончарук О.М., Ісмайлов К.Ю. Кримінальний аналіз у системі правоохоронних органів України: поняття, мета й завдання //Правовий часопис Донбасу, №2 (83) 2023, С. 14–17. URL: <http://ljd.dnuvs.ukr.education/index.php/ljd/article/view/56/49>.

7. Про прокуратуру: Закон України від 14 жовт. 2014 р. № 1697-VII. URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1697-18#Text>.

8. Про затвердження Порядку координації діяльності правоохоронних органів у сфері протидії злочинності: наказ Офісу Генерального прокурора від 8 лютого 2021 р. № 28. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0028905-21#Text>.